

A pécsi Halley expedíció

Az Uránia Csillagvizsgáló és a Magyar Televízió közösen szervezett krétai expedíciója után néhány nappal indult a második magyar üstökös-megfigyelő amatőrcsillagász csoport, ugyancsak a legnagyobb görög szigetre. A pécsi amatőrcsillagászok szervezték ezt az expedíciót, mely elérve a pontosan +35 fokos földrajzi szélességet, szintén észlelhette a Halley-üstököst, a déli égbolt egy részét, miközben természetesen számos útiélménnyel lettek gazdagabbak. Beszámolónk erről az utazásról szól.

170 hazai amatőrcsillagászt értesítettünk tervünkről, így sikerült az ország 7 megyéjéből, 12 városából összehozni az expedíció 33 tagját. Közülük 14 fő volt pécsi, illetve Pécs környéki résztvevő. Az expedíció kisebb része, 15 fő nevezhető csupán amatőrcsillagásznak, a többiek praktikusán az egy főre eső költséget csökkentették.

Braskó Sándor
Erdős Judit
Glász Gábor
Halmi Gábor
Hevesi Zoltán
Hoffman János
Keszthelyi Sándor
Lektor Ferenc
Nagy Zoltán
Piriti János
Tóth Zoltán
Vámosi Imre
Vámosi Gabriella
Vidák Gabriella
Vilmos Mihály

Az expedíció
amatőrcsillagásza

A pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központtól vettünk bérbe egy Ikarusz autóbust, melynek bérleti díját (110.000 forintot), benzinköltésért, a pilóta bérét, valamint az autópálya költségeket és a kompdíjat közösen álltuk. Emellett ki-ki maga fizette az étkezést, a szállást, egyéb költségeit. Anyagi támogatást egyik cégtől sem kaptunk.

Vezetőnknek a pécsi Hoffmann János választottuk. Március 28-án este gyülekeztünk Pécsen, majd 29-én hajnalban indultunk el dél felé. Gyevelyijánál léptük át a görög határt március 30-án, 11:18 UT-kor. Nem siettünk, hiszen a Halley égi mélypontját és egyben földközelségét az expedíciónk idejének közepe táján érte el, és egyelőre a Hold is zavaró volt. Ennek megfelelően kényelmesen végig turistáskodtuk Görögország nevezetességeit. A műemlékek, a sziklák, hegyek, tengeröblök között felbukkanó rommezők, templomok, várak csodálatos élmény nyújtottak a résztvevők számára.

Április 4-én Pireuszban hajóztunk be busszal, és 12 óras éjszakai hajóút után másnap értük el Irakliont, Kréta fővárosát. Innen átutaztunk a déli partra, ahol at Ierapetrától 9 km-re keletre egy magán kempingben vertük fel a sátrainkat. Csodálatosan szép, csillagos éjszakák fogadtak bennünket. Hazánkból

nem látható déli objektumokat szemlélhettünk, és minden 12 fokkal magasabban volt. A tenger felett déli irányban ott fénylett a Halley-üstökös is, égi mélypontján (-48 fokos deklináció!) ugyan, de földközelpénben, hatalmas kómával, ugyanakkor rövid csóvával. Nappal a tengerparton voltunk, fűrödtünk, napoztunk, vagy a szigeten kirándultunk. Megnéztük Agios Nikolaos, Mália, Iraklion, Rethimnon, Knossos, Phaistos nevezetességeit, a négyezer éves krétai kultúra csodáit, a velencei stílusú palotákat, városkákat.

A görögök is, de főként a krétaiak igen kedvesen fogadtak bennünket, barátsággal üdvözöltek mindenhol, ahol közöltük, hogy Magyarországról jöttünk. Vendégszeretetükért cserébe végig kóstoltuk a helybeli ételeket, a birka- és kecskehúst, rákot, polipot, tintanalat stb.

Április 13-án este Chania kikötőjéből indultunk vissza a kontinensre. Hazafelé pár napig Athén nevezetességeivel, majd Marathon, Trikala és a meteorai kolostorvidék híres látványival ismerkedtünk. 18-án 14:08-kor hagytuk el Görögországot, és másnap délben érkezünk vissza Pécsre.

A költségekről annyit mondhatunk, hogy a háromhetes út személyenként átlagosan 18.700 Ft-ba került, így a teljes költség 617.000 Ft-ra adódott (ha itthon maradunk, ebből egy csillagvizsgálót is építhettünk volna!). Ennyivel járultunk hozzá a magyar amatőrmozgalom hírnevéhez, céljaink eléréséhez a saját erőnkéből.

Az expedíció 21 éjjele alatt 13 derült, 6 felhős és 2 borult éjszakánk volt. Utazásunk célját, a Halley-üstökös megfigyelését, elértük. 10 fő készített rendszeres megfigyelést, szöveges leírások, rajzok, vizuális mérések formájában. Három hordozható távcsövként volt (106/600, 80/660 és 50/540 reflektorok), emellett 11 különböző binokulárt használtunk. Tekintve az üstökös nagy méretét és 3-4 magnitúdó közötti fényességét, ez a készlet elegendőnek bizonyult a vizuális megfigyelésekhez. Összesen 52 vizuális megfigyelést készítettünk (azaz egy megfigyelés csaknem 12.000 Ft-ba került!). A 10 észlelő 11 éjszakán végzett megfigyeléseket, lefedve az április 1-17. közötti időszakot. Minden alkalommal a delelés idején észleltünk. A kontinensen a Hold még zavarta az üstökös látványát, így csak 12'-es elliptikus diffúz kóma látszott. Krétán a kitűnő, sötét égen a szabadszemes 20-25'-es kómából szépen kibomlott a 3-4 fok hosszú egyenes csóva. Ez még legmélyebb pontját is így látszott. Távcsővel 5-6 magnitúdó fényességű, kicsi "magja", azaz kómasűrűsödése volt. Adatainkat egyénileg küldük be a hazai és külföldi gyűjtőközpontokba. Úgy érezzük, az áprilisi időszak észleléseivel hasznosan egészítjük ki a többi hazai expedíció megfigyeléseit, (megjegyzendő: mindez csak a vizuális észlelésekre vonatkozik, mert bár több komoly fényképezőgép és teleobjektív is a résztvevők rendelkezésére állt, az üstökösről nem készítettek felvételeket...).

Az üstökös megfigyelése mellett lelkes mély-ég észlelő munka is folyt. A jó égen sok északi objektumot is észleltünk, de főleg a hajnali Skorpió-Sagittarius Tejút-vidék objektumaiban gyönyörködtünk (pl. M4, M6, M7, NGC 6231, H12, stb.). Az Omega Centaurit sokan észlelték, különösen akkor, amikor április 11/12-én egy látómezőben volt a Halley-vel.

Észleltük a Vénusz, Szaturnusz, Mars, Jupiter és Merkúr boly-

gókat, néhány délebbi változót, vagy esetenként a Holdat. Meteorészlelésben főleg Glász tevékenykedett, egymaga 11 éjjelen észlelt, összesen 52 meteor látott, ebből Krétán 8 éjjelen 42-t. A legtöbbet április 7/8-án látta, ekkor 2,75 óra alatt 13 meteor hullott.

Természetesen bemutatásokkal és ismeretterjesztéssel is szolgáltunk expedíciónk laikus tagjainak, valamint egyéb érdeklődő görög, német, amerikai turistáknak. Expedíciónknak további csillagászati jellege is volt. Megtekintettük Athénban az 1843-ban alapított Nemzeti Csillagvizsgálót. Ez az Akropolisztól nyugatra eső dombon áll. Egy régi és egy új kupola, valamint egy meteorológiai obszervatóriuma van. Thermopüle emlékművétől délre megnéztük azt az INMARSAT állomást, ahol négy hatalmas rádiótávcső található. Meglepő volt számunkra az, hogy az ötezer km-es buszozás során sehol sem láttunk görög napórát.

Élménydús expedíciónk után hazatérve megfogadtuk, hogy amint lehet, visszatérünk Hellas földjére, és főleg a legszebb vidékre, Kréta szigetére. Akkor majd a déli égbolt objektumait is alaposabban észlelhetjük. A következő autóbuszos kirándulást 1989. júniusára tervezzük - aki kedvet kapott, máris jelenkezhet!

KESZTHELYI SÁNDOR

A Szerkesztői levél folytatása a 19. oldalról

Kérünk mindenkit, mérlegelve a leírtakat, jelen számunkkal mellékelt utalványunkon a minimum 250 Ft-os összeget mielőbb fizessék be. E gyors intézkedésükre azért van szükség, mert január elejéig el kell készítenünk a teljesen új számítógépes nyilvántartást, illetve címlistát, valamint a befizetéseket összegezve látnunk kell, megvan-e a fotós különszám nyomdai költségeihez szükséges pénzügyi fedezet. Fotós tervünk megvalósításának második, nagy jelentőségű feltétele, hogy legyen mit megjelentetni! 40, vagy akár 48 oldal áll a fotósok rendelkezésére, kérdés, hogy ezt mennyire lehet tartalommal megtölteni. Nem célunk külföldi, professzionalista szintű munkával keseríteni meg hazai amatőrtársaink száját, jó lenne azonban, ha minél többen küldenék be a saját tapasztalataikat összegző cikkekkel színesített felvételeiket. Fotós tervünk részletes ismeretét 12. számunkban közöljük.

Fontos megemlítenünk, hogy a Meteor szerkesztői januártól új módszerrel fogják előállítani a lapot, a jelenleg már használt grafikai formátum további korszerűsítésével, valamint teljesen új - szedett - külalakkal. Ez az eddig megszokott munka rendszerét gyökereiben megváltoztatja, melynek előkészületei nagyban folynak. Lapunk a jövő évi első számtól kezdődően - a kilátásban lévő előnyös szerződések megkötésének köszönhetően - minden bizonyos új, fotós borítóoldalt kap.

Komoly változás előtt áll tehát lapunk, mely bízunk benne, az eddigiekénél magasabb követelményeket kielégítve jut el Tisztelt Olvasóinkhoz.

A szerkesztők